

Nr 45.

Av herr **Norup**, *angående sammanslagning av primärkommunala enheter.*

De senaste årens ansvällning av skatterna trycker synnerligen hårt den enskilde medborgaren. Alla möjligheter måste därför tillvaratagas, vilka äro ägnade att genom lämpliga anordningar i organisatoriskt avseende minska det allmännas utgifter. I samma mån som skatterna stiga inställer sig med ökad styrka kravet, att handhavandet av allmänna medel sker på ett sak-kunnigt och mer betryggande sätt samt att medlen med största möjliga effektivitet komma till användning för åsyftat ändamål. Vad nu sagts gäller icke minst i fråga om kommunerna.

Vår nu gällande samhällsordning bygger på den enskildes frihet och själv-ansvar samt på medverkan i allmänna angelägenheter från medborgarnas sida, och den kommunala självstyrelsen är ett av de ståtligaste uttrycken härför. Det torde icke kunna förnekas, att den kommunala förvaltningens medverkan varit ett oeftergivligt villkor för möjligheten att genomföra åtskilligt av det, som vi under senare år hälsat med glädje och tillfredsställelse. Man har nämligen här haft förmånen att bygga på de intresserade, frivilliga och mycket litet lönade insatser av enskilda män och kvinnor, vilka karakterisera den svenska kommunalförvaltningen. Skulle man här haft att lita till allenast för varje särskilt ändamål tillskapade centrala organ med statligt avlönad personal, hade förmodligen åtskilligt fått skrinläggas av det, som under senare år genomförts till främjande av välfärd och trivsel i det svenska samhället. Städse har för övrigt, då den kommunala självstyrelsen varit på tal, omvitnats, hurusom i socknar och samhällen under århundraden svenska män fostrats till det ansvar och de insikter, som gjort dem väl skickade att sköta jämväl rikets affärer. Så länge vi hålla fast vid vår nedärvda demokratiska samhällsordning, måste vi därför fasthålla vid den kommunala självstyrelsens princip.

Ett utmärkande drag i vår kommunala verksamhet torde vara att densamma i väsentlig mån handhaves av mycket små enheter. Det är ingenting ovanligt att dessa självstyrande kommunala enheter omfattas av endast några hundratal personer. Om det ur olika synpunkter är nödvändigt att det reformarbete på socialvårdens och andra områden, vilket kännetecknat de senare åren i vårt land och vilket alltjämt pågår, i väsentlig mån måste bygga på den kommunala organisationen, så är det å andra sidan givet, att därigenom fara uppstått för splittring och inkonsekvens i arbetet

samt för att reformernas genomförande i praktiken onödigt fördyras. Vår gamla kommunala organisation har icke byggts upp för ett sådant vittsyftande och omfattande arbete, som numera pålägges densamma. Det har icke varit lätt för kommunerna och är för övrigt i åtskilliga fall icke möjligt att inom ramen för gällande lagstiftning genomföra den koncentration och rationalisering, som tarvas för att man skall kunna åvägabringa den nödiga föreningen av enkelhet i uppgifternas utförande med en fullgod säkerhet för att de skola leda till bästa möjliga resultat. Genom splittring av uppgifterna på alltför många små enheter fördyras organisationen.

Det torde vara ovedersägligt, att nu pågående reformer på socialvårdens och andra områden, vilka uppenbarligen icke kunna genomföras på tillfredsställande sätt utan att man därför tager i anspråk den kommunala förvaltningen, tarva en omprövning av den kommunala indelningen. Denna måste nämligen göras mera skickad att uppbära en kommunal självstyrelse med de krav man i våra dagar ställer på densamma. I detta sammanhang inställer sig givetvis frågan om en sammanslagning av de mindre kommunerna. Det är att beklaga, att den för några år sedan tilltänkta utredningen i denna fråga icke kommit till stånd, ty genom att densamma skrinlades får man anses hava i viss mån undanryckt grunden för de reformer, vilka för närvarande planeras.

I skilda sammanhang har under de senare åren frågan om den kommunala skatteutjämningen varit under omprövning. Det är knappast tillfredsställande att kommunalskattens storlek skall i så hög grad som nu är fallet vara beroende av var vederbörande är bosatt. En sammanslagning av de mindre kommunerna till större enheter skulle uppenbarligen bidra till att skapa ekonomiskt mera bärkraftiga kommuner. Det nu föreliggande problemet får följaktligen tillmätas stor betydelse även för frågan om skatteutjämningen.

De senare årens utveckling har lett därtill, att kommunerna i våra dagar förvalta synnerligen stora belopp av kommunala och statliga medel. Då, såsom för närvarande, handhavandet av dessa medel i stor utsträckning måste anförtros åt personer, vilka icke i erforderlig grad hava den erfarenhet och de insikter, som tarvas i fråga om kassaförvaltning och räkenskapsföring av den storleksordning och art, som här ofta är i fråga, är det uppenbart, att förhållandena icke alltid kunna anses tillfredsställande. Genom att tillskapa större kommunala enheter, som bli i tillfälle att centralisera sin förvaltning till kommunalkontor, sätter man kommunerna i tillfälle att åt sakkunniga tjänstemän överlåta det ofta svåra och alltid ansvarsfulla bestyret med räkenskaper och medelsförvaltning. Möjlighet vinnes att genomföra ett förenhetligande av kommunernas räkenskapsföring, vilket får anses vara ett mycket trängande behov, och slutligen avlastas från den kommunale förtroendemannen den ofta tunga bördan av den mångfald tekniska

detaljarbeten i samband med räkenskapsföring och expedition, som numera åvila honom.

Önskemålet om åstadkommandet av kommunala sammanslagningar har redan kommit till uttryck i en lag, nämligen lagen den 13 juni 1919 om kommunalförbund. Att denna lag, som förutsätter ett frivilligt samgående, icke kommit i allmän tillämpning styrker behovet av att särskilda åtgärder vidtagas för ernående av förbättrade förhållanden. Den omständigheten att lagen icke kommit i allmän tillämpning får nämligen tillskrivas den motvilja, som inom vissa läger finnes mot att förändra de bestående sockengränserna. Uppenbart får emellertid vara, att en sådan motvilja icke i längden får utgöra en hämsko på utvecklingen, särskilt som genom kommunikationsväsendets utveckling ett otal av de svårigheter, som tidigare kunnat åberopas mot sammanslagning av olika kommuner, numera eliminerats. Det är givet, att all hänsyn måste tagas till gammal tradition, men vi ha nu kommit därhän, att det gäller att antingen ändra kommunindelningen och göra denna skickad att uppbära en kommunal självstyrelse med de krav, man i våra dagar ställer på densamma, eller att i väsentlig mån frångå primärkommunerna denna självstyrelse och lägga uppgifterna på andra organ. Åtgärder på förevarande område äro uppenbarligen ägnade att bevara och ytterligare befästa den kommunala självstyrelsens princip.

Det är givetvis icke möjligt att inom ramen för en motion ange vad som kan vinnas med en sammanslagning av olika kommunala enheter och huru den lämpligen bör genomföras. En grundlig utredning torde här vara på sin plats, så att problemet erhåller en allsidig belysning och vägarna för genomförandet bli noggrant prövade.

Under åberopande av vad som sålunda anförts anhålles,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande *dels* möjligheterna att genom en sammanslagning av primärkommunala enheter ernå ett förbilligande och en effektivisering av den kommunala verksamheten och *dels* sättet för hur en sådan sammanslagning skall kunna tvångsvis åstadkommas.

Stockholm den 21 januari 1942.

Sam. B. Norup.
